

sem svojo sodbo o prvih dveh zvezkih kar na kratko s številkami izrazil samó zategadelj, da nam ta razgovor preveč ne narase. Ako bi mi ali g. izdajatelj ali katerikoli njega zagovornik očital lahkomiselno strogost, pripravljen sem, vsakega berila in vsake pesmi odklonitev podpreti z vzroki, katere sem si vestno zabeležil; objavim jih ondaj z dovoljenjem cenjenega uredništva. Ali razven v tem skrajnjem slučaju nečem zlorabljati potrpežljivosti blagovoljnih čitateljev.

Da pa že med tem podprem svojo ostro sodbo z nekolikimi vzgledi, naj navedem dve, tri pesmi, ki se med drugimi ponujajo naši mladini kot pesmi s plemenito vsebino v plemeniti obliki.

(Dalje prihodnjič.)

V. Bežek.

Jezikoslovne črtice.

I. Očit in očitati.

V lanskem »Zvonu« sem mimogredé opomnil, da glagola *očitati* ne zmatram za izimensko tvorbo, izvêdeno iz pridevnika *očit*, češ, da bi v tem slučaju moral biti glagol prikrojen po četrti vrsti, zakaj četrte vrste transitivni glagoli pomenijo, kakor uči Miklosich (Vgl. Gr. II. 435), zu dem machen, mit dem versehen, was das Thema aussagt. — Bel: beliti (belo delati), črn: počrniti (črno narediti), čist: čistiti, svet: posvetiti, sit: nasiti, gost: zgostiti (verdichten), prost: oprostiti (liberare), plah: oplašiti (verscheuchen), slep: oslepiti (blenden), zlat: pozlatiti (vergolden) i. t. d. — Očito narediti kaj (aliquid manifestum reddere) reklo bi se torej le *poočiti*. Tega pravila se držeč, torej tudi naši srednješolski disciplinarni zakoni nemške besede: »die Gründe der Ausschließung werden im Abgangszugnisse *ersichtlich gemacht*« slovenijo takó-le: »Vzroki izključitve *se poočitijo* v odhodnem - izpričevalu.« Seveda je ta *poočiti* skovanka, toda drži se vsaj analogije. Národ res da ne pozná glagola *očititi*, a tudi *očitati* ne v takem pomenu, kakor so ga rabili Prešéren, Koseski in Vodnik (n. pr. izočitati-objaviti). —

O tem tedaj, da se *očitati* ne izvajaj od *očit*, kakor se je doslej učilo (glej »Letop. Mat. Slov.«, 1892. pag. 24.), o tem menim, da nam ni treba dvojiti, če stvar le nekoliko preudarimo. Pridevnik in glagol si torej v tem slučaju nista oče in sin, ampak takó rekoč brata iz istega pokolenja. Kakó si to mislim, naj poskusim pokazati v nastopnih vrsticah.

Najprej si oglejmo pridevnik *očit*. Slovnice naše ga izvajajo s sufiksom — *it* iz *okó*, oziroma *oči*, die Augen (Šuman 235; Janežič-Sket 136). V

tem se ravna po Miklosichi, ki (Vrgl. Gr. II. Einleitung XXI.) učí: »In nahem Zusammenhange mit dem Suffixe der partic. praet. pass. *tz* stehen die Adjectiva auf *atv* und *itv*: *bradatv* barbatus, *očitv* manifestus (*oko-itv*), welche lateinischen Adjectiven wie barbatus, auritus entsprechen.« — Temu pa treba primeriti drugo mesto v isti knjigi (pag. 193), kjer Miklosich dalje učí: »Die mit dem Suffixe *itv* gebildeten Adjectiva bezeichnen *den mit dem Gegenstande des Thema begabten*. Es stimmt demnach *itz* mit dem Suffix *atv* in der Bedeutung im allgemeinen überein.« Ako tedaj sledimo označenemu pravilu ter izvajamo pridevnik *očit* s sufiksom *itz* iz samostalnika *okó*, dobiti moramo do cela drug pomen negoli: augenscheinlich, offenbar (manifestus). V tem slučaju bi bil *očit* (oculatus) znani mitologiški "Αργος πανόπτης, o katerem pravi Ovid, da je bil stoók (Met. I. 625; *centum luminibus cinctum caput Argus habebat*). *Očit* bi bil torej velikoóki velikan Polifem, o katerem velí isti pesnik, da je imel okó podobno velikanskemu ščitu (Met. XIII. 851: *unum est in media lumen mihi fronte, sed instar ingentis clipei*). *Očita* bi se utegnila potem nazivati boginja Hera, kateri Homer daje pridevek βρωπις i. t. d. — Toda vse to je prazno gatanje. — In Miklosich menda zadnji čas sam ni več verjel na to razlago, sicer, mislim, da bi besede *očit* v etimološkem slovarji (sub *okos* pag. 220) nikakor ne bil popolnoma prezrl.

Z večjo pravico bi se dalo soditi, da ta pridevnik ni *oč-it*, (da »o« tedaj ne spada h korenu), ampak *o-čit*, (da je torej »o« prefiks) in da se izvaja iz korena *čit* (čvt M. E. W. pag. 38), ki združuje pomene »zählen, lesen, ehren«. — Miklosich (Vgl. Gr. II. 15) učí: »*i* wird in der Stammbildung zu *ê* oder *i* gesteigert oder unverändert gelassen«, in takó imamo: *ušidz* poleg *ušvdz* (fugax, der Flüchtling) *šiv* poleg *šiv* (die Naht) in iz korena *dil* (M. E. W. 55) poleg *dlje* (länger, weiter) *vse v dilj* (in einem fort) in: *v dilem bežati čez polje*, πειδιονδς φεύγειν ἐπι πολύ, weithin feldwärts fliehen. — In takó nam je poleg: *počvtz*, *szčvtz* (numerus) umeven tudi *očitv* (manifestus); primeri tudi *čislo* iz *čvt-tlo*. — Početni in prvotni pomen tega pridevnika pa je utegnil biti: qui in aliquo numero habetur, *úπόλογος*, in Rechnung, in Betracht kommend; gravis *ἐπίτιμος*, geehrt, hervorragend, bedeutend, wichtig. Takov pomen, zdí se mi, da še proseva iz Dalmatinovih besed, ki piše v predgovoru k Svetemu pismu: »Ty imenitniši in očiti špruhi ali bessede od Kristusa inu drugih artikulou naše kársčanske vere so z'vekšimi puhštabi postauleni.« Ti očiti špruhi se mi zdí, da so uprav: λέξεις λογάδες, λόγια ἐπίλεκτα. — Očitno je pri nas tudi to, kar je ugledno in odlično, brhko in zalo (stattlich, von hübscher Erscheinung). Očitno je živinče, ki je lepo rejeno. Očitno je, kar káj veljá, ima káj v sebi; nasprotno očitnemu je, kar ni za

nič, kar je zanikarno, kar se ne šteje. — Iz pomena *odličen*, *znaten* pa se je razvil pomen: *jasen*, *razločen* (*περιφανής*); *javen* (*publicus*); — *razviden* (*manifestus*). Kar se šteje, ne dá se utajiti, in nasprotno, kar se ne dá utajiti, to se šteje (*čita*) t. j. neutajno, je očitno ali očitno — Pri tej priliki bodi omenjeno, da spada k korenu *čit*, kakor je videti, tudi prislov *počitkuzno* (*so* ziemlich viel), ki je zabeležen med jezikoslovnimi mrvicami v »Ljublj. Zvonu« (IX. 229.), zakaj: was noch in Rechnung gezogen wird, gezählt wird, t. j. ziemlich viel. *Počitkuzno* je pač nekaj deminutivum od *počitno* (primeri *majčkěn*, *drobčkěn*), a *počiten* je menda toliko kot: zählbar, achtbar, nicht zu übersehen — *spectabilis*, *gravis*. — V obliki *počiten* je »b« stopnjevan v »i«, v obliki *pošten* *izpočuten* pa je oslabel in preminil, oba prikaza sta v zvezi z naglaševanjem. —

Kakor smo videli, da je *očit* s sufiksom *z* izveden iz korena *čbt*, a dalje s sufiksom *uz* *očiten*, takó nam je iz ravno istega korena izvajati tudi glagol *očitati*. Ta glagol je namreč imperfektivnik od nerabnega perfektivnika **očisti*, *očtēm* (*očisti*, *očtā*),¹⁾ ki nam je pa ohranjen še v 3. vrsti: *oštēti*, *oštejem* (iz *o-čbt-ē-ti*). *Očitati* (*vorwerfen*, *vorhalten*, *tadeln*) se po svoji sestavi lepo ujema z analognim grškim izrazom *ἐπιτιμᾶν* (t. j. *ἐγκλῆν*), zakaj prosti *čitati* je *τιμᾶν* (*colere*.) — Primeri: *očitar*, *ἐπιτιμητής*, der Tadler, *očitek*, *ἐπιτίμησις*, der Vorwurf. — Perfektivni glagol *oštēti* se gledé pomena tudi prav dobro ujema z *očitati*, samó konstrukcija jima je nenavadno različna, ker pravimo: *očitati komu kaj*, a *oštēti koga saradi česa*, t. j. *okarati ga* (*ausmachen*, *abkanzeln*, *jemandem Leviten lesen*). — Fraze, kakor so: *v oči metati* (*vreči*), *v oči vtikati* i. t. d. se mi zdé bolj podobne slabim národnim etimologijam nego pa oblika *opočitati*, o kateri se trdi, da je po napačni analogiji ponarejena po *oponašati*. Analogija med *opočitati* in *oponašati* se ne dá tajiti, toda nepravilnega ni nič v nji, zakaj oba glagola sta se menda razvila popolnoma podobno: *o-po-čit-a-ti* in *o-ponaš-a-ti*. — *Ob-noviti* in *o-po-noviti* (*renovare*) sta si pač tudi v enakem razmerji, kakor *o-čitati* in *o-po-čitati*. — Takó imamo dalje poleg *ovreči* tudi *opovreči* (*widerlegen*), poleg *ovirati* tudi *opovirati* (*hindern*), in primeri *ogovarjati* (*verleumden*) in *opogovoriti* (*accusare*) i. t. d. — Glagol *opočitati* pozná tudi naša poljanščina, a ta ima poleg *opočitati* tudi *izpočitati*, in ta oblika se pač ne dá razlagati kot ponarejek po napačni analogiji, ampak utemeljuje in podpira razlago tega glagola iz korena *čbt*, tedaj *iz-po-čit-a-ti*, zakaj predponke *izp* nimamo. — *Očitati* ali *opočitati* (*izpočitati*) se pravi: komu kaj kot nedostatnost *naštevat*i, češ, kaj in kakó bi moralo drugače biti. N. pr. Brez dote se možiti, to ni nič; kadar se kaj

¹⁾ Primeri: *procvīsti*, *procvātati*; *po-čīm-ti* (*počēti*, *počnem*), *počīnati* (*incipere*); *na-pīn-ti* (*napēti*, *napnem*), *napīnati* in *napēnati* (*intendere*) [Mik. Gr. II 456.]

zbesedita ali prideta navzkriž, pa ji lahko opočita, da mu ni nič prinesla k hiši. — Prej mi je ponujal in silil, dasi sem se branil; ko sem vzel, sedaj mi pa opočita. — Opočitane dobrote izgubé vso vrednost. — i. t. d.

Da se sestave s *po* še dalje sestavljajo ali z *o* ali z *iz*, o tem imamo razven *opočitati* in *izpočitati* še dosti vzgledov; n. pr. *o-po-ročiti* (testieren) in *iz-po-ročiti*, *iz-po-takniti se* (anstossen) in *o-po-takniti se*. Trubar Catech. pag. 193: »De tebe na rokah noffe de kej neopotaknefh se s' Nogami na en Kamen« (tšk. E. W. 368.) *Is-po-čiti se* (ausruhen) in *o-po-čiti se* (ki. E. W. 116).

To črtico pošljem med svet, naj jo li zadene priznanje ali ugovor, z namenom, da se med seboj poučimo, držèč se gesla, da resnice treba iskati, če jo hočemo najti.

Več očij pa več vidi.

L. P.

K tretjemu sešitku Wolfovega slovarja.

Dostigávati, impf. k dostigniti, Švigel, Vranič, Reš, bolje: dostizati. — *doteknótje*, n. die Berührung. kajk. doteknútje: Lalangue med. 188 trebuh njegov na čisto malo doteknutje kruto jako boli. — *dōllam*, *dōllem* in *dōllen* adv. = dokler. *dōtmar*, adv. 1.) = dosti: dotmar su mi tvoje reči, dotmar mi je tvojega govorenja. Varaždin. 2.) = dotle, kajk. Mitterpacher morv. 23 vu kojoj hižici dotmar doklam se kukci držiju, stanuvati nikak ne dobro; još 31 i 50. — *dōvda*, adv. = malo prej, kajk.: gda je bil tu? Dovda. — *dovédovati se* česa = dovédati se. Habd. ad. 224 ljuctvo se ne dovedovalo prokletoga Absalonovoga mišljenja. — *dovesliti* = doveslati: Vranič rob. 1'19 doveslili su do křme, to jest do zadnjega kraja ladje, 2.192 predi nego bi nova plima počela se, k ladjotérini doveslili su se. — *dovršávati* = dovrševati. Habd. mar. 211. — *dovršénje* n. = 1.) dovršek, 2.) conclusio, ad 1.) Gašparoti 4'128 jedno listor čudo jošče naj bude na po konec konca završenje. ad 2.) Mataković nekje. — *dovršítelj* m. = dovrševalec. Gašp. 2'593 — *dozávati* herbeirufen impf. ad dozvati Mulih pos. 1582 vrage iz pekla i vse druge nesreče pozavaju i dozavaju. — i dozívati. — *dozívanje* n. das Herbeirufen. Mataković 2'235 potrebna je marlivost vu izpitavanju i na pamet dozivanju grehov. — *dózdati se* = dozdevati se, slutiti: on se dózda, da bu bit. Varaždin. — *dozrejati* — zrejem pf. = dozoreti: Habd. ad. 366 dozrejalo je grozdje. — *dozrejávati* impf. ad. dozrejati. Habd. ad. 231 magaši vojsku vsako skoro léto z žerjavi imaju, gda žitek dozrejava. — *dozréleti*. Habd. ad. 423 i takvi ljúdi svoju jesen imaju, v ke dozreleju. Mulih pos. 867 to je on sád, ki nigdar

Jezikoslovne črtice.

II. Možat ali možki?

Možatost, ti nedolžna preganjanka, ki te nihče ne vzame v obrambo in varstvo, dovôli, da poskusim — dasi nespreten in malo srečen zagovornik — braniti tvoje pravice in te varovati nasilstva, saj poskus branitve ni nemožat in ne menj časten od napada. Seveda nama ni do tega, da bi obveljala ravno najina, zaradi tega se torej ne lotiva ugovarjanja, ampak zgolj iz resnicoljubja. Pravicoljubnemu človeku namreč mora hudo deti videčemu, da ti jezični sodniki odrekajo tvoje sedaj veljavne pravice in ti namesto njih vsiljujejo že zastarelo veljavo, o kateri gotovo sama priznaš, da je nimaš več. Pa je že taka na svetu, da ljudje v svoji oblastnosti radi utrgujejo in kratijo pristojne pravice, a potlej v odškodbo kali vsiljujejo navidezne dobrote in nepristojne sposobnosti. — Toda k stvari!

V oceni druge Sketove čitanke (•Ljublj. Zvon« XI, 314.) čitam: »Oblika *možat* (104. 13 in 110. 58) ne pomeni *männlich*, ampak *reich an Mann*, kakor se je to že pogostoma poudarjalo.* Poudarjalo res da se je, in to večkrat, toda vselej napačno in krivično. Da je trditev odločna, zato ni še resnična. Ker sem pa omenjeno čitanko ob natiskavanji posameznih pól tudi nekaj pregledaval in sem torej nekamo sokriv pri slovniških nedostatkih te knjige, čutim se pozvanega, da se oglasim kot ex offo zagovornik preklicane možatosti. Kakor znano, pisalo se je proti besedi *možat* v »Ljubljanskem Zvonu« (IX., 759) ter v »Dom in Svetu« (II., 188.), a zanimljivo je vendar vedeti, kdo je bil pravi oče te obtožbe. To pa menda ni bil nihče drugi, nego pokojni pisatelj in slovničar slovenski, Levstik, ki je pri neki priliki v svoji slovničarski gorečnosti očital Jurčiču, da nam je on to besedo »zapljunil« v slovensko slovstvo. To očitje je bilo seveda prenačljeno in krivično, zakaj beseda je vzrasla med národom ter v običnem pomenu še danes žíví med njim, in naše preprosto ljudstvo v svoji nepopačeni govorici pogostoma (in to tudi po Dolenjskem) rabi rečenice: *možato govoriti*, t. j. resno in odločno govoriti, *možato*, t. j. neustrašeno se postaviti i. t. d. Da je torej Jurčič to besedo vzela od národa, o tem nikakor ni dvojiti, kakor se mi sploh zdí popolnoma verjetno, kar (II. 184 izbr. sp.) poudarja sam o sebi, da je rad zahajal med starikave, korenčaste in nepopačene Slovence, da bi se med njimi in iz njih navzel pravega národnega jezika in značaja. Sicer pa je bila ta beseda že pred Jurčičem zabeležena v slovstvu. Nahajamo jo v rokopisnem slovarji Krškem »Dictionarium latino-carniolicum« pod besedo *masculus*, od koder jo je v svojo slovnico vzprejel Miklosich — in nahajamo jo tudi v Murkovem slo-

varji (pag. 198): *moshàt*, adj. mannhaft in *moshatost* f. die Mannhaftigkeit. — S tem bi bila po našem mnenju veljavnost besede *možat* dovolj podprta. Toda naši slovničarji se za take razloge niso dosti zmenili, ampak širili so brezpreudarno tisti Levstikov *ἔπος παρβόν*, češ, možata je tista žena, ki ima možá, kakor ženat znači možá, ki ima ženó, kakor je tudi gorat kraj, ki ima gore, in uhat človek, ki ima velika ušesa i. t. d. — Opirali so se pri tem na staroslovenščino, ki ima zabeleženo *мжжара ѡпхѡдѡс* viro subdita, t. j. unter des Mannes Gewalt, verheiratet — sklicevali so se na ruščino in srbščino. O, kakó daleč hodimo časih pri nas po slovanščino, da bi v slovenščini utrdili kaj neslovenskega! — Večkrat je bilo namreč že povedano, da „stara slovenščina le imej svoje pravice, naši zató ne jemljimo njenih“, v stari slovenščini je torej pridevnik *možat* morda res imel navedeni pomen, v novi ga nima in ga nima. Kaj bi rekli tistemu, kdor bi v novi slovenščini hotel odsloviti n. pr. besede: smola, postelja, veja, majhen i. t. d. ter bi namesto njih priporočal: pekel, oder, kita, hud i. t. d.? In vender je menda malo drugačno ravnanje tistega, ki za udomačene izraze: neoženjen, neomožena, samski, samec, samica i. t. d. priporoča posiljeno ustrojenko *neženat* (ledig) Kajpada, do samostalnika *neženatec* (Hagestolz) bi bil le še majhen korak. — In če potlej ta slovničar še nadalje modruje, da je v slovenščini smešno, ako kdo pravi, da je govoril možato besedo — češ, to je: ein verheiratetes Wort — tedaj se nam taka sodba, ki hoče biti zasmehljiva, mora zdeti le sama smešna, kakor je tudi smešno, če v „Svetinovi hčeri“ („Slov. Talije“ 56. zvez.) na 32. strani še *neženati* Dragan na 62. strani pozabi svoje nenaravne in prisiljene neženatosti ter naravno in vsakdanje pové, da ni bil nikoli oženjen; — seveda ko bi bil ostal zvest in dosleden svoji ulogi, dejal bi bržkone, da ni bil nikoli ženat, ali da je bil vsekdar neženat. — Nenaravna prisiljenost lahko pozabi svojo nalogo, prirojenost se ne izpozabi.

Dragi pisatelji in slovničarji slovenski, treznega preudarka nam treba, kam pridemo z nerazsodnim novotarjenjem in z neprilичno gorečnostjo! Če to vzprejmemo, kaj ne, to morda ne bode dolgo, da začne kdo učiti, češ: gospod, ki ima psa, je psat, a mož z mačico je mačati mož, in gospodar, ki ima v hlevu mnogo glav živine, je živinat. Utegne se potem zgoditi, da začnó naši pripovedovalci (novarum rerum cupidi) vse vprek govoriti o sinatih očetih in hčeratih materah in snubatih lepoticah. Če kdo vse to umeje ali ne, o tem kajpada ne bode dosti vprašanja. — No pa, vsaj imamo slovnike, tedaj pa zapišemo te klasiške iznajdbe v slovnike, in kdor je takó izneslovenel, da ne čuti več močt in cene' sufiksa „at“, poglej za vsak slučaj v slovník, da si poživi obnemoglo jezikovno zavest. —

Recimo torej, da je pridevnik „*možat*“ imel v stari slovenščini pomen »*maritatus*« (dasi človeku po sili misel uhaja na Habdeličev „ženjat“ za ženat *uxorabilis*, češ, da bi tudi „možat“ utegnil biti samó = zámužen, heiratsfähig — tedaj bi Horacijeva Lalage (Od. II. 5) še ne bila niti ženata niti možata, óna Prešérnovega jezičnega dohtarja (43) morda tudi ne!) — recimo, da je *možat* pomenilo nekdanj „verheiratet“, toda mi nismo več stari Slovenci, ampak smo Slovenci devetnajstega stoletja, in sedaj se vse vprek med slovenskim národom govori in piše *možat* in *moški promiscue* z enakim pomenom, kakor v nemščini »mannhaft« in »männlich«. To je istina, na katero se treba najprej ozirati, potem šele vprašajmo (če nam je do tega) tudi staro slovenščino, kaj pravi ona. Če pa potem v „Lex. palaeoslov.“ najdemo *мужата ὕπανδρος*, zaradi tega še ni nemogoče, da bi bila beseda poleg navedenega pomena tudi že tedaj imela še drugega, kakor mi tudi slučaj, da Trubar in Dalmatin z drugimi protestantskimi pisatelji vred pišeta *moški* in ne *možat*, nikakor ne dokazuje, da ta beseda v njih dóbi še ni bila spočeta s svojim sedanjim pomenom. — (S tem pa še ne trdim, da je bila). Nikdar namreč še ni noben pisatelj zapisal vseh besed svoje dóbe. —

Sedaj pa si oglejmo nekoliko natančneje slovniški temelj, na katerega menda naslanjajo nasprotniki svojo neusmiljeno obsodbo možatosti. Kakov je pomen priponke *at*? — Da ni dovolj za sufiks *at* samó to, da kdo káj ima (pomni klasiško definicijo: možata je žena, ki ima možá!), o tem pač menim, da nihče več ne dvojí. Sicer bi bil, kdor ni odkrit, klobukat ali kapat, in naš Vodník (da je bil v slovenščini izurjen bolj po modernem ukusu) bi bil moral imenovati diskalceata Marka Pohlina nečevljatca, káj ne? Nosati in uhati bi bili potem vsi, ker vsi imamo nos in ušesa. — Samó golo „imetje“ sufiksa *at* ne provzročuje in ne opravičuje. Pojdimo dalje. Šuman (pag. 234) učí, da *at* čini iz samostalnikov priloge, ki značijo obilost ónega, kar deblo pravi. Obilost tedaj. — Toda tudi to še menda ne precizira dovolj *at*-ove zmožnosti. Res je sicer, da lasat še ni, kdor bi imel vrhu glave — kakor železnega kancelarja navadno rišejo — tri lase, a bradat ne, komur poganja na bradi nekaj kocin, ampak kdor ima mnogo lás in gosto dolgo brado. Toda če naglašamo samó obilost, utegnil bi zopet kak čudak misliti, da je možatost = *πολυανδρία*, a ženatost = mnogoženstvo, die Vielweiberei. — Privzemimo še Miklosichevo označenje našega sufiksa: (II. 182.) „*at* bildet Adjectiva, welche von Substantiven stammend, den mit dem Gegenstande des Thema begabten bezeichnen.“ Tedaj pridevniki, tvorjeni s priponko *at*, značijo obdarjenost s tem, kar osnova zaznamenuje. — Evo ti, torej je možata z možem obdarjena, saj je mož ženi, a žena možu dar božji. — — Le polagoma! Za

izrazom »begabt« menda tu tičí neka bolj tesna zveza, neka spojenost. Saj časih pomenijo pridevniki na *at* naravnost snov, od katere je kàj narejeno, n. pr. úsnjat (ledern), kámenata miza (steinerner Tisch) i. t. d. — In le pomislimo, da usnjat ni usnjar ali čevljar, ki ima mnogo usnja v zalogi, njegov predpasnik pa je usnjat, če je od usnja. Rogat ni roženinar (Hornarbeiter), pa imej še toliko rogov, a vol je rogat, ki mu roгови rastó. Košat ni tisti, kdor nosi koš na hrbtu (bodisi krošnjár ali prosjak, gnojár ali lončár), nego tisti, ki je širokega in močnega koša (Brustkorb), ali pa kdor se takó obleče in našopiri, da je videti širokega koša. Košato je tudi drevó, ki ima velik koš (Krone des Baumes, *orbis arboris*); a drevó je takó tesno združeno s svojim košem, da je koš bistven del drevesa, in da se drevó brez koša misliti ne dá. — Dasi pa seveda ima vsako drevó koš (Krone), vendar imenujemo košato le tisto, ki ima posebno razvit koš, in dasi ima vsakdo kolikor toliko koša, imenujemo vendar košatega samó ónega, kdor se odlikuje s svojim košem (Brustkorb). Košata pomeni tudi = v drugem pojasu; in košat v prenesenem pomenu = prahlerisch n. pr. (Koritko III. 105.):

Vino stori revne bogate,
De imajo zadosti blaga,
Tudi imajo besede košate,
Ko se prav napijejo ga.

Primeri tudi Prešérna:

- (29. 17) Vé Krajnice ste košáte —
(45. 20) Lép junák sercé bil vnél je
Gospodične zlob košáte. — (stolz.)

Nikdar pa ni košat, kdor bi imel koš oprtív, ki ga pa lahko odloží. Vreča z volno natlačena, polna volne, zató še ni volnata, volnata pa je n. pr. ruta od volne tkana i. t. d. — In če vse to obrnemo na naš slučaj, tedaj nam je pač umevno, da ne bodi možata žena, ki ima možá poleg sebe kot soproga (nestanovit imetek), nego da se imenuj možat mož, ki ima kàj možá v sebi, ki je mož skozi in skozi, mož, kolikor ga je od nog do glave (jeder Zoll ein Mann). — —

Kaj pa možki? Kaj znači priponka *ski*? Slovnice nam povedó samó to, da je ta priponka drugotna (secundär) in da tvori pridevnike iz samostalnikov, redkokdaj iz pridevnikov, ter jo primerjajo grški *-izo*, lat. *-icu* got. *-iské*, n. pr. *πολιτικός*, publicus (iz popul-icus) i. t. d. Takó posredno zvemo, da znači pristojnost in zadevnost (Zugehörigkeit), lastnost in posebnost (Eigenthümlichkeit). Moško je tedaj to, kar je možu lastno in pristojno, kar ima nekaj možkega na sebi, kar je za možá spodobno i. t. d. Vender ne smemo prezreti, da je ta posebnost in pristojnost časih osnovana nekamo na zunanjem videzu, in da imenujemo možko večkrat tudi to, kar

je le po zunanosti možu spodobno, a je le bolj ošabno in oholo. (Primeri: »È kako je možki, še ne pogleda me«).

Tudi nemški „männlich“ zaznamenuje zunanjo podobnost, tedaj = männlichen Körper habend (Kluge 211). Primeri Mikl. Et. W. pag. 169: der Stamm *lik*- bezeichnet Aehnlichkeit, Erscheinung. Mannhaft (možat) pa je napravljen s sufiksom *haft* (kor. hab v glagolu haben), ki pomeni: mit etwas behaftet, mit etw. (innig) verbunden. — Dandanes pa se je tudi v nemščini razloček med „mannhaft“ in „männlich“ skoro popolnoma izgubil, in jednako tudi v slovenščini dostikrat ne delamo razločka med »možat« in »moški«, dasi se ta ne dá popolnoma zatajiti, in je možki prav za prav možu sličen, možu podoben, a možat = možki skozi in skozi, možki v svojem bistvu. — Sufiks *atv* tedaj zaznamenuje obilost in polnoto; zajedno pa tesno spojeno pristojnost. Možatost je vsa moška zajetnost, moštvo v vsi popolnosti. —

Ob to ne mešajmo jezika ter vsaki besedi pustimo njeno značenje! Bodimo torej, dragi Slovenci, v vseh rečéh ne samo „moški“, ampak tudi »možati«, bodi nam ne samó do videza, ampak tudi do bistva in istine! —

L. P.

K tretjemu sešitku Wolfovega slovarja.

(Konec.)

fūcman m. 1.) kravji in volovski gobec. 2.) nekova sliva. — *fučkí-riti*, *írím* = fučkati. — *fufnjúti* skozi nos govoriti = hohnjáti. — *fúfnjavec* m. kdor skozi nos govori. — *fúglolov* m. trioglat čizmarski žebelj (madj.). — *fundávati* impf. od fundati. — *fūntuš* m. koža za podplate. — *fúra* f. 1.) Unterfutter; podstava: sukno ali platno, ki se deva pod sukno. 2.) ime kobili. — *furdāc*: iti na furdāc = iti na potep, potepati se. — *furdēta* f. kolec, od katerega čizmar dela čavlje, tudi: drevó, na katerem čizmar obrača čizme. — *fūrek* m. 1.) trček ali štor, kar ostane v zemlji, če se poseka drevó. 2.) prostor med dvema stolpoma na lesenem stanji. 3.) majhen človek. — *fūta* f tisto, kar imajo žene zvezano zadi na glavi. — *futováti* peti kakor futač. — *gāčica* f. jermen na bičalu = nálovka; popove gačice = zimolez. — *gājka* f. palica ali šiba nakriž zabodena v zemljo za znamenje, da se ne smé hoditi onód. — *gálek* galka adj. = grenek: to je galko. — *galijōn* m. neka morska ladja. Habd. ad 583. — *galombōci* m. pl. neko jelo (madj.). — *galženják* m.